

בן סורר ומורה פרק שמיני סנהדרין

עג.

עין משפט
גד מצוה

6) לעיל דה"ט ויש
(5) ולקמן ע"ד פסחים כ"ה:
ימא פ"ג ס"ג (4) ופסחים כ"ה:
ו"ט (7) ז"ק פ"א:
(8) וי"ט פ"ק ו"א:
(9) ודף ע"ג (1) ודברים
(2) ודף ע"ג (1)
(3) ו"ט פ"ג ויש
הש"ס (8) ודף ע"ג.

תורה אור השלם

1. לא תלך רכוב בעמיק
לא תעמד על דם רעך
אני יי' ויקרא יי' טו
2. ולעקר לא תעשה דבר
אין לעקר חטא מות כי
כאשר יקום איש על
רעהו ורצחו נפש כן
הדבר הזה
3. כי בשדה מציאה
צעקה העקר המארשה
ואין מושיע לה
4. ואלו לא קרוב ארוך
אלך ולא ידעתו
ואספתו אל תוך ביתך
והיה עמך עד דרש ארוך
אתו והשבתו לו

מוסף רש"י

ובי עונשין מן הרדין.
מדין ק"ו דיי ממונת
ומלח עשה והלכות נעודה
ויפילו קדישם אתה למד
מק"ו אבל לא אזהרות
ועונשין ונחמה י"א. כי
כאשר יקום איש על
רעהו. נערה המאורסה
כתיב (וי"א פ"ג). ובי מה
למדנו מרובצה. שהיא
משפט הרחל כן משפט
הדבר הזה (שם) והלא פירש
הא אונס פטור כדכתיב
ולערה לא תעשה דבר. אלא
נראה בני שרואה נא ללמד
כאן ומלח עשה שיהיה כאן
להיות למד. והיה קאמר
כרוב נערה שניתן שיהיה
כמו (ישעיה כד) והיה כנס
כסוף. ולא נאמר והיה העם
כסוף (פסחים כ"ה). מה
נערה המאורסה ניתן
להצילה. ניתן רשות
לניאם שהיא רודף אחריה
שילנה ממנו בנפשו של
רודף. כדכתיב ואין מושיע
לה. אם לא יש מושיע לך
להושיעה ככל אשר יכול
אפילו בהינחמו. אם אי יכול
להלחץ בלחם מאכניו והרנני
(שם) ובע"ז (וי"א פ"ג).

מתני' ואלו שמליץ אותן. מן העבירה: כנפשו. ניתנו ליהרג לכל
אדם כדי להצילן מן העבירה ומקראי נפקי: אבל הרודף אחר בהמה.
לרצעה ומורה לעבוד עבודת כוכבים ולחלל שבת וכל שאר
כריתות ומיתות ב"ד שאינן עריות דלא ניתן להצילו בנפשו אלא מדבר
שהוא ערוה ויש בה קלוף ופגם הנרדף

מתני' ואלו הן שמצילין אותן בנפשו
הרודף אחר חבירו להרגו ואחר הוזהב ואחר
הנערה המאורסה אבל הרודף אחר בהמה
והמחלל את השבת ועובד עבודת כוכבים
אין מצילין אותן בנפשו: **גמ'** ת"ר מניין
לרודף אחר חבירו להרגו שניתן להצילו
בנפשו ת"ל לא תעמוד על דם רעך והא
להכי הוא דאחא האי מיבעי ליה לכדתניא
"מניין לרואה את חבירו שהוא טובע בנהר
או חיה גוררתו או לסמין באין עליו שהוא
חייב להצילו ת"ל לא תעמוד על דם רעך
אין ה"נ ואלא ניתן להצילו בנפשו מנלן
אתיא בקל וחומר מנערה המאורסה מה
נערה המאורסה שלא בא אלא לפוגמה
אמרה תורה ניתן להצילה בנפשו רודף
אחר חבירו להרגו על אחת כמה וכמה (וכי
עונשין מן הרדין רבי רבי תנא הקישא הוא
וכי מה למדנו מרובצה מעתה (הרי זה בא
ללמד ונמצא למד מקיש רוצח לנערה
המאורסה מה נערה המאורסה ניתן להצילה
בנפשו אף רוצח ניתן להצילו בנפשו ונערה
מאורסה גופה מנולן כדתנא רבי ר' ישמעאל
דתנא רבי רבי ישמעאל ואין מושיע לה
הא יש מושיע לה בכל דבר שיכול להושיע
גופא מניין לרואה את חבירו שהוא טובע
בנהר או חיה גוררתו או לסמין באין עליו
שהוא חייב להצילו ת"ל לא תעמוד על דם
רעך והא מהכא נפקא מהתם נפקא (אבדת
גופו מניין ת"ל והשבותו לו אי מהתם הוה
אמינא ה"מ בנפשה אבל מיטרה ומיגר
אגורי אימא לא קמ"ל תנו רבנן (ואחר הרודף
אחר חבירו להרגו ואחר הוזהב ואחר נערה
המאורסה ואחר חייבי מיתות ב"ד ואחר
חייבי כריתות מצילין אותן בנפשו אלמנה
לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט אין
מצילין אותן בנפשו נעברה בה עבירה אין
מצילין אותה בנפשו יש לה מושיע אין מצילין
אותה בנפשו רבי יהודה אומר אף האומרת
הניחו לו שלא יהרגנה מנה"מ אמר קרא
ולנערה לא תעשה דבר אין לנערה חטא
מות נער זה זכור נערה זו נערה המאורסה
חטא אלו חייבי כריתות מות אלו חייבי
מיתות ב"ד כל הני למה לי צריכי דאי כתב
רחמנא נער משום דלאו אורחיה אבל
נערה דאורחה אימא לא ואי כתב רחמנא
נערה משום דקא פגים לה אבל נער דלא
קא פגים ליה אימא לא ואי כתב רחמנא הני
מישום

ומה נערה המאורסה שלא בא וכו'. וא"ת ההוא פגם חמור מרוב
זוה בסקילה וזה בסיף לאו פירכא היא דהכא לא קפיד
קרא אלוסורא אלא אפגמי' דהא נעבדה בה עבירה או שאין מקפדת
על פגמה אין מליץ אותה בנפשו כדמוכח שמעתי ופשיטא דיש פגם
גדול בנהרג מנערה המאורסה

שנאנסה וא"ת ומנא לן דלפגמי' קפיד
רחמנא דילמא אלוסורא קפיד
מדליתריך למעוטי עובד עבודת
כוכבים ומחלל שבת ובהמה וקונטרס
פי' לקמן דלפגמי' קפיד מדגלי בני
ולא בעצירות אחרות ועוד י"ל דאין
מושיע לה משמע דלבושתה קפיד
קרא: הרי זה בא לפגמי' ונפצא
לפגמי' פירוש ונמצא אף למד דהא ללמד
נמי אתא כדדרשין לקמני' מה רואה
יהרג ואל יעבור וכן צההו ללעיל
בפרק ד' מיתות (דף נ"ג). משכני אשה
מגיד לך הכתוב שני משכנות צאשה
וקאמר הרי זה בא ללמד ונמצא למד
והיינו נמי אף למד דהא ילפינן מיניה
הערה צוכור צההו צאשה שמעתי
ולשמאל דמחייב אוכר צנן ג' ט"ס
והא דאמר בר"ש פ"ב דחולין (דף כ"ה).
גבי צני ואלו הרי זה בא ללמד ונמצא
למד מה פסולי המוקדשים שבחיה
התם נמי יש לפרש דאף למד קאמר
דללמד אפסולי המוקדשין נמי קא
אתי לפטור מן הממנות כדרשין
בפ"ק דצרכות (דף ע"ו):

אף רוצח ניתן להצילו בנפשו. ואם
תאמר מוהיכא בכל אדם נפקא
כדרשין לעיל (דף ע"ג): ו"ל דהתם
רשות ואשמעין קרא דאין לו דמים
אבל הכא קמ"ל דחובה להליל:
להצילו בנפשו בו. משמעות
הלשון שמליץ הנרדף
בנפשו של רודף אבל לא יתכן לפרש
כן כרודף אחר הבהמה וכיוצא בה
לפיכך נראה לפרש דמליץ את האדם
מן העבירה בנפשו של עממו קשה
מנערה המאורסה דקאמר שניתן
להצילה בנפשו וא"ת וכיון דמהכא
ילפינן דרובא ניתן להצילו בנפשו למה
לי קרא צטובע בנהר וסיה גוררתו
השתא חבירו הוזהב כדי להליל התם
לא כ"ש ולא מסתבר למימר דחבירו
הוזהב טפי לאפרושי מאלוסורא אלא
נראה דאי מהכא ה"א עשה קמ"ל
התם דעובר בלאו דלא תעמוד על
דם רעך:

תלמוד צובר והשבותו לו. הכא
מוקי ליה לאצידת גופו
וצפרק שני דבצא מליעא (דף כ"ה):
מוקי ליה שלא יאכיל עגל לעגלים
התם דריש והשבותו והכא לו יתירה:
חייבי כריתות וחייבי מיתות ב"ד.
בעצרות מיירי דומיא
דנערה וא"ת תיפוק ליה מדאיתקוש
כל עריות צפ' אחרי מות כדאמרין
בר"ש הצא על יצמתו (יבמות דף נ"ג):
י"ל דממעט בהמה ש"מ דלא מקשינן
הכי מיהו קשה הא בהמה לא איתקש מדמיבעי לן קרא לרבות
הערה צבהמה בפרק ד' מיתות (לעיל דף נ"ג):

נער נערה. פירש בקונטרס נער כתיב וקרי נערה נדרש מקרא
ומסורת ואף על גב דאמרין בפרק אלו נערות (בבבב)
דף מ: (שם) גבי קנס כל מקום שנאמר נער אפילו קטנה בנפשה
הכא הוי מזלי למיכתב נערה דעל כרחיק לאו צקטנה איירי אלא
צבת עונשין ועוד יש לפרש דטובא נערה כתיב צפרשה ומיהו
בסמוך משמע דמחא דריש דקאמר אידי דכחצ נער כחצ נמי
כפסטיה דקרא דעל כרחיק נערה קרינן דהא צנערה מישמעי:
משום

ובי עונשין מן הרדין.
מדין ק"ו דיי ממונת
ומלח עשה והלכות נעודה
ויפילו קדישם אתה למד
מק"ו אבל לא אזהרות
ועונשין ונחמה י"א. כי
כאשר יקום איש על
רעהו. נערה המאורסה
כתיב (וי"א פ"ג). ובי מה
למדנו מרובצה. שהיא
משפט הרחל כן משפט
הדבר הזה (שם) והלא פירש
הא אונס פטור כדכתיב
ולערה לא תעשה דבר. אלא
נראה בני שרואה נא ללמד
כאן ומלח עשה שיהיה כאן
להיות למד. והיה קאמר
כרוב נערה שניתן שיהיה
כמו (ישעיה כד) והיה כנס
כסוף. ולא נאמר והיה העם
כסוף (פסחים כ"ה). מה
נערה המאורסה ניתן
להצילה. ניתן רשות
לניאם שהיא רודף אחריה
שילנה ממנו בנפשו של
רודף. כדכתיב ואין מושיע
לה. אם לא יש מושיע לך
להושיעה ככל אשר יכול
אפילו בהינחמו. אם אי יכול
להלחץ בלחם מאכניו והרנני
(שם) ובע"ז (וי"א פ"ג).

משום דהאי לא אורחיה והאי קא פגים זה. לאו פירכא גמורה
היא דליכא למימר אידך יוכיח וכי האי גוונא נפרק
כינד זילין (פסחים דף עו. ו) וס' גבי תמיד ופסקא דדחו שנת וטומאה
ולא זילין מיניהו שאר קרבנות זכור(ס): חד פטוטי עובד ע"ו
וחד ב"ו. אי לאו כתיב אלף חד הוה

מוקמינן ליה למטוטי בהמה ושנת
ותימה דבהמה ושנת היכי ממעט מחד
וטפי היה נראה לומר דמחד ממעט
ע"ו ושנת וא"ת ולמה לי קרא למטוטי
שנת הא מניל גופיה קא מחלל שנת
דחובל בחיבורו ואין יחלל שנת להניל
חיבורו מחילול שנת דאין זה מקלקל
בחבורה דליכא תקוני גזרתי כיון
דמיחייב מימה דפרשין בחמד דיני
מונות (ועיל דף נה. ו) ו"ל דמ"מ
ס"ד דגזירת הכתוב כרבי אלעזר
בר"ש: ה"ר לר"ל הירוש' מע"ו. כל
הני דלקמן נפרק הנשפין (דף
פג.) דכתיב זהו חילול לא גמרינן
מע"ו אלף שנת דשנת וע"ו כתיב
זהו חילול שנת מיתה:

במונא פ' משלם עד גמר ביאה.
פ"י בקונטרס שהוא מניא
בחוליה וקשה דכלל השרת בחוליה
נמי משלם קנס דלאמר בפ"ק דקדושין
(דף ע:.) בלא עליה עשרה בני אדם
ועדיין היא בחולה רבי אומר הראשון
בסקילה וכולן בחנק ואמרין מודה
רבי לענין קנס דכולהו משלמי ונפרק
הבא על יבמתו (וימות דף עט. ו) וס'
מוקמינן ולו תהיה לנשה נלשה
הראיה לו פרט לאלמנה לכהן גדול
בנא עליה שלא כדרכה אלף הכא
היינו טעמא דלא משלם אתחילת ביאה
משום דקס ליה דדרבה מיניה הלכך
לא משלם הכא עד גמר ביאה אבל
בעלמא משלם קנס משעת הערלה
ו"ת דלא אתרביא הערלה כגמר ביאה
[אלא] לענין עריות ומינין לארין ועשה
יבמה ואשה נבעלה בפ"י הבא על יבמתו
(שם ד' נה.) אבל לענין קנס לא
אתרביא וא"ת על כרחיך למ"ד
הערלה זו הכנסת העטרה אי
ההערלה לא מיחייב הא כגמר ביאה
לאו בחולה היא הא לאו פירכא היא
דלחייב חייב רחמנא תדע מדלא
ילפינן הערלה מערלה המאורסה דאי
ההערלה פטור כגמר ביאה היכי
מחייב הא לאו בחולה היא אלף כתיב

דאורחיהו. נבעלות: ולא נפיש פגמיהו. כארסא שחזייה ועלת חן
על הארוס ועשוי מתגנה עליו אבל שאר עריות פניות בחולות לא
מפגמי כולי האי וכן נשואות בעולות(א) לא מפגמי כולי האי כמו ארוסה:
ונכנס חטא מוס. דלמחר לה כריתות ומימות ז"ד ולא בעי נער
ונערה שהרי הן ככלל: חד למטוטי

עובד כוכבים. וקד"א תימי בק"ו
דלקמן: וחד למטוטי בהמה. משום
דדמי לעריות. ושנת כדי נקטיה ואגב
גזרתי אידי דתנן במתני' מיהו קרא
לאו בעי למטוטי דכיון דלמטוטי
עבודת כוכבים מהיכא תימי שנת
הא לא סלקא דעתין לאתמי אלף
בחילול חילול מעבודת כוכבים
דלקמן: דרבי שמעון לקמן הוא
(דף עז.) אידי דכתיב נער. להביא
את הזכור כנז נערה כלומר כפשעיה
דקרא דעל כרמיה נערה קרינא ציה
דהא נערה משחתי ולנערה לא
מעשה דכר(ו): **נמקדסה על פגמה.**
דאי נשאינה מקדסה לא קאמרי רבנן
למקטליה משום עבירה דלא חמיר
מעבודת כוכבים ושנת: **אפגמה**
קפיד רחמנא. מדלא כתיב בזהאי
קרא אלף מיד דפגמה שמע מינה
אפגמה קפיד: **דמסרה נפשה**
לקטלא. שיש לנעושת שמוסרין עמנן
למות שיהרגנה ולא תבעל לו ואמרה
מורה הניל דמה בדמיו: **הא קא פגיס**
לס. ואי טעמא דקרא משום פגמיה
היא אמאי אמעיטו חייבי לארין.
ואדרבנן קא פירין דלמרי טעמא
משום פגמה הוא: **אפגמה רבה.**
כגון עריות דכריתות שהן חמורות
והוא חרפתה מרובה שהולך ממור
ונעשית זונה נבעילתו אבל כהן גדול
באלמנה אינה נעשית זונה אלף חללה:
הכא על אחסורו. כלומר אפילו בא
על אחסורו דלא קרינא בה ולו תהיה
לאשה(ז) אפילו הכי קרינא בה וגמין
האיש השוכן עמה(ח) דלמחרני מקראי
בכתובות (דף כט.) ואע"ג דחייב כרת
לא מפטר מתשלומין ואי ניתן להנייה
בנפשו אמאי משלם הכי מיתה
ותשלומין יש כהן ואע"ג דלא קאטול
פטור מתשלומין דקיימא לן (שם ד'
לה.) בכל חייבי מיתות בית דין שוגגין
דנפקא לן מדמניא דבי חוקיה מה מכה
בהמה לא חלקת בה כו' אף מכה אדם
לא מחלוק בו וכו': **משעת הערלה.**

קרי ליה נבעלה ואפגימה במקלם ושוב אין מזילין אותה גומר ביאה
בנפשו וקנסא לא מיחייב אלף משום גמר ביאה שהוא מניא בחוליה.
והאי גמר ביאה לאו דווקא ביאת המירוק שהוא מוריע דקרא אבתולים
קפיד דכתיב (דברים כז) נערה בחולה אשר לא אורסה אלף גמר ביאה
דהכא הכנסת עטרה היא: הניחא למאן דאמר. בימות (ד' נה:)
ההערלה דהיא כבעילה היינו נשיקת אבר איכא לאוקומה דפגימה (ה) היא
דמיקרי בעולה ועדיין בחוליה לא ילאו לאחיוביה קנסא דחמשים:
אלף למאן דאמר הערלה. שעשה הכתוב בכל המורה כבעילה זו הכנסת
עטרה וגמר ביאה כגון דשפחה חרופה דכתיב בה שכנת זרע (ויקרא
ט) היינו ביאת המירוק אין כהן הער' פגם בלא הולאת בתולים
וגמלאו מיתה דניתן להניל ותשלומין באין כאחד: **שבא עליה.** הוא או
אחר כבר שלא כדרכה וחזר ובה עליה כדרכה דלא ניתן ביאה זו
להנייה בנפשו שכבר נפגמה: ר"י היא. דלמחר לא ניתן להנילו בנפשו:
רב

עד שגברה דמה עמידה נדון שייך דבזר שהוא שלו וגררה לפרש דלעולם
לענמה ואפילו בחפשה מיחייב אי אמרה נעשה שבא עליה שאינה מוחלת הקנס מיהו צירושלמי פירין לה ומשני כגון שלא הספיקה לעמוד נדון
עד שנת האז אבל יש להוכיח דעל כרחיך מתחייבין לא מתוקמא כו' עקיבא דברייתא * דהא רב פפא אית ליה התם באלו נעושות (ד' נה:)
חידוש הוא שחידשה תורה בקנס כו' והש"ס קאמר התם (ד' נה:.) דמאן דאית ליה חידוש כו' על כרחיך כבר לה כרבי עקיבא דמתני'
וצירושלמי נפרק אלו נעושות אמתחייבין דיתומה שנתארסה ונתגרשה היא פלוגתא דאמוראי דליכא למאן דלמחר המפשה פטור בזנות ופגם
אבל קנס אינה יכולה למחול ואיכא לאוקומי רב פפא דהכא כי הוה פפא דלמחר המס פטור מן הכל סבר כלידך שניחא דלכא:
שלא

1. ונפיק לא תעשה דבר
אין לנער חטא מות כי
באשר יקום איש על
רעהו ורצחו נפש כן
הדבר הזה:
דברים כב כו

תורה אור השלם

1. ונפיק לא תעשה דבר
אין לנער חטא מות כי
באשר יקום איש על
רעהו ורצחו נפש כן
הדבר הזה:
דברים כב כו

גיליון הש"ס

תוס' ר"ה בפסוקה ב'ו.
דהא רב פפא חזי ליה.
תמימה הא ע"כ ר"ש אמר
הכי רק ל"מ מדקאמר
וטבא נשנת חייב ולא נחא
ליה לר"פ לאוקומי נטויה
פ"י אחר ודכ"ל לרבה אבל
מתני' הא קמי להדיא דבא
על כמו פטור הכי דע"ל
דגם בקנס אמרי קל"מ
ומה"ש יוחא הא דמוקי
ר"ש בפסוקה לתרן קושיות
הש"ס דניחא להנילו בנפשו
אף דרב פפא ס"ל בדקנס
מקטיל ומשלם מ"ת מוכרת
לתרן דמתני' פטור על
במו דגם בקנס אמרינן
קל"מ ח"כ שפיר י"ל
דלחא כר"ע דברייתא.
ונע"מ אלף כן י"ל להוכיח
דלא חטא כר"ע דברייתא
מדקמי במתני' דבא על
במו דפטור מקרא דולף
יהיה אסור ע"כ דלפינן קנס
ממונא מספרה א"כ ל"ז
קרא לנעט ארוסה ומוכה
כר"ע דמתני' דלאו לר"ע
דברייתא הי"ל למתני' בנא
על כמו להדיא מקרא דלשר
לא אורסה. והו לחד מירין
במוס' בכמותו דף נה ע"ה
ד"ה ס"ד ודכ"י מוס'
נע"ג:

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה הניחא וכו'
דאפגימה היא דמיקרי:

מוסף רש"י

ואלו נעושות. דוקא נערה
משבחה שמי שערות עד
שחגרי וחס ששה חמשים
שנין נעושות לנגרות, אבל
קנסה וזבנת אין להם קנס,
שיש להן קנס. אם אסרה
אדם ונתן לאינה ממשיס
בסוף, דכתיב (דברים כז)
ונתן האיש השוכן וגי'
(בכתובות כט.) העררה.
האמורה בחולה היא
כגמר ביאה בכל העריות,
דכתיב (ויקרא כ) את
מקרה הערה, את שגרו
עירה, זו נשיקה. משק
השמש בחימו מקום ופוסה
כו' ובעיני יבמות נה"ל. זו
הכנסת עטרה. אלף
נשיקה לאו הערלה היא.
עטרה רשע הגיד היא ואינה
מן הגד אלף כשר יבמות
(נ"ה.)

גב א מ"י פ"ה מהל' רוח
הלכה יב קמח לארין
קמח תוש"ע ח"מ ס' תכה
סעיף ד:
גב ב מ"י פ"ה מהל' נערה
בחולה הלכה יב קמח
עשין ד:
גב ג מ"י פ"ה מהל' י
אסורי ביאה הלכה י
קמח לארין כ [תוש"ע אה"ע
כ ספרי א בנהגן]:

